

Ordføreren for Forslagsstillerne (*Martin Olsen*): Under Hensyn til, hvad der er forefaldet under den foregaaende Sag, finder jeg Anledning til straks at bemærke, at dette Forslag er et samlet Partiforslag fra Socialdemokraterne; det er ikke et Forslag, der er stillet kun af de Medlemmer, der staa som Forslagsstillere. Det er maaske overflødigt at sige det, men jeg vil dog anse det for rigtigt at gøre det af Hensyn til, hvad der er forefaldet tidligere. Dette Forslag er jo en god Bekendt for Folketinget, idet det har været forelagt her 6 Gange, og i Landstinget har det været forelagt 2 Gange. Det er altsaa syvende Gang; det kommer frem her, og jeg vil ønske, at det maa blive modtaget mere velvilligt end tidligere, ikke saaledes, at man ikke alene taler pæne Ord om Sagen, men ogsaa behandler det indgaaende, og at der kommer noget ud af Forslaget.

Hvad selve Forslagets Enkeltheder angaar, skal jeg ikke dvæle videre derved. De 7 Paragraffer, det indeholder, ere jo velkendte. Dets væsentligste Indhold er en Bestemmelse om, at Arbejdstiden kun maa være højst 8 Timer for de fleste Erhverv. Der er opstillet Undtagelser for Landbruget og Landboforhold, men ellers skal der efter Forslaget indføres en Arbejdstid paa højst 8 Timer. Jeg vil gerne i Anledning af denne Sag minde Landbrugets Repræsentanter om, at der ved dette Forslag kommer Bud fra en Befolkingsklasse, hvis Stilling med Hensyn til Arbejdstid har overmaade meget til fælles med den Stilling, hvori Bønderne befandt sig under Hoveriet. Da Hoveriet blev indført, var det maaske passende for selve den Tid, paa hvilken det blev indført, da Pengene vare færre. Det blev indført som Vederlagsydelse for Brugsretten til Jorden, først vel ved Kronens Godser, men senere blev det efterlignet af adelige og borgerlige Godsejere. Men i sin Begyndelse var det i hvert Fald bestemt, der var fastsat en vis Ydelse af Hovarbejde fra Bønderne til Herregaardene, til Junkeren deroppe. Men dette gik mere og mere i Forglemmelse, saaledes at Gods-ejeren lagde mere og mere Hovarbejde paa Bønderne. Og det kunde han gøre, fordi han havde ikke alene et strengt juridisk Herredømme over Bonden, der var ham hørig og lydige, og som var stavnsbunden, men hvad der var i alt Fald lige saa vigtigt, han havde tillige et økonomisk Herredømme over Bonden, i Kraft af hvilket han kunde tvinge ham til at

gaa ind paa det, han forlangte. Hoveriet tog efterhaanden saadan Overhaand, at man i Midten af det 18. Aarhundrede mente, at man maatte undersøge denne Sag meget nøje. Det gjorde man ogsaa grundigt og længe, og ved de Landbolove, som gennemførtes i Slutningen af det 18. Aarhundrede, blev Hoveriet ganske vist ikke ophævet, for det kan man neppe saadan ophæve, det bestaar vel til Dels endnu nogle Steder, men det fik i alt Fald et Knæk, blev reguleret saaledes, at de Misbrug, som før havde fundet Sted, ikke mere kunde finde Sted, man kunde ikke nu gaa hen og vilkaarlig forøge Hoveridagene. Jeg siger dette til Landbrugets Repræsentanter, fordi jeg gerne vil minde dem om, hvordan deres Forfædres Stilling har været under Forhold, der ligne dem, Arbejderne staa i nu for Tiden. Der var jo Midler nok, hvorved man kunde tvinge Bønderne til Arbejde; der var, foruden hvad jeg har nævnt, legemlige Straffe, der var Hundepisken, Træhesten, den spanske Kappe, Hullet osv., alt dette anvendte man jo mod Bønderne for at tvinge dem til at yde Hovdage. Og man tog jo intet Hensyn til, om det var paa en for Bonden forsvarlig Tid, man krævede Arbejde af ham, man forlangte det af ham, naar det passede Godsejeren. Selv om det var paa en Tid, hvor Bonden havde mest Brug for sin egen Arbejds-kraft, maatte han dog ofte udføre Hovarbejde for Herremanden, medens hans eget Korn ødelagdes.

Dette Spørgsmaal, Hoverispørgsmaalet, er ganske analogt med Spørgsmaalet om Arbejdstid. Saaledes som Bønderne vare stillede, saaledes have Arbejderne været stillede; de have været vilkaarlig prisgivne deres Arbejdsgiver. Han kunde blive ved at lægge, ikke Hovdage, men Arbejdstime paa Arbejdstime til Arbejdstiden. Arbejderne vare ikke i Stand til at sætte sig derimod; de maatte finde sig i det. Det blev i sin Tid Bønderne for galt med Hoveriet; det blev Arbejderne for galt med den meget lange Arbejdstid, og de søgte at faa nogle af de værste Skavanker væk. Men endnu er det stadig saaledes, at der efter vor Mening maa ske en Forandring. Kapitalen har ganske vist ikke det Herredømme over Arbejderne, som Herremanden havde over Bonden. Den har ikke det juridiske Herredømme. En Arbejder *kan* lade være at arbejde, hvis han ikke vil. Men han *vil* ikke, fordi han ikke *kan*. Han *kan* ikke lade være at arbejde og han *kan* ikke rejse, fordi han ikke ejer